

Київське вище професійне училище
технологій та дизайну одягу

**Порядок діяльності правоохоронних органів
і розгляду справ у судах**

Виховна година

Підготувала:
викладач
Плюшко Г. Г.

Київ 2013

Тема: Порядок діяльності правоохоронних органів і розгляду справ у судах.

Мета: Ознайомити учнів з правами та обов'язками правоохоронних органів у процесі оперативно-розшукової діяльності, дізнання, слідства; формувати вміння правомірно діяти в разі зіткнення з правоохоронцями, правомірно користуючись при цьому своїми правами; виховувати повагу до діяльності правоохоронних органів.

Основні поняття: обшук, затримання, запобіжні заходи, оперативно-розшукова діяльність, дізнання, слідство.

Обладнання: підручники, сигнальні карточки, витяги із законів «Про міліцію», «Про оперативну розшукову діяльність», Кримінально-процесуального Кодексу України.

Хід виховної години

Повідомлення теми, мети виховної години.

- Чи доводилося вам стикатися з органами міліції, судом?
- Чи знаєте ви, як слід поводитись в таких ситуаціях? Як убезпечити себе від неприємностей?
- Коли відкривається судова справа?
- Порядок розгляду справ у судах.

Саме ці запитання ми розглянемо сьогодні.

Ситуація 1

- Юнака на вулиці зупинив наряд міліції та пропонує пред'явити документи, перевіряє кишені, сумку.

Вирішення правової ситуації на основі побаченого та дослідження документів чинного законодавства.

(Учням пропонуються витяги із правових документів)

Закон про міліцію.

Стаття 5. Діяльність міліції та права громадян

Міліція виконує свої завдання неупереджено, у точній відповідності з законом. Ніякі виняткові обставини або вказівки службових осіб не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій або бездіяльності міліції. Для забезпечення громадського порядку працівники міліції зобов'язані вживати заходів незалежно від свого підпорядкування.

... При звертанні до громадянина працівник міліції зобов'язаний назвати своє прізвище, звання та пред'явити на його вимогу службове посвідчення. У взаємовідносинах з громадянами працівник міліції повинен виявляти високу культуру і такт.

Стаття 11. Права міліції

Міліції для виконання покладених на неї обов'язків надається право:

1) вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені цим Законом заходи примусу;

2) перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що посвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на міліцію;

5) затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях: осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених, які переховуються від дізнання, слідства чи суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання, - на строки і в порядку, передбачені законом;

- осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, - на строк, встановлений органом попереднього розслідування, прокурором, судом, але не більше десяти діб;
- осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, для складання протоколу або розгляду справи по суті, якщо ці питання не можуть бути вирішені на місці, - на строк до трьох годин, а у необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб з повідомленням про це письмово прокуророві протягом 24 годин з моменту затримання;
- неповнолітніх віком до 16 років, які залишилися без опікування, - на строк до передачі законним представникам або до влаштування у встановленому порядку, а неповнолітніх, які вчинили суспільно небезпечні діяння і не досягли віку, з якого настає кримінальна відповідальність, - до передачі їх законним представникам або направлення у приймальники-розподільники, але не більш як на 8 годин;
- осіб, які виявили непокору законній вимозі працівника міліції, - до розгляду справи народним суддею;
- осіб, які перебували в громадських місцях у стані сп'яніння, якщо їх вигляд ображав людську гідність і громадську мораль або якщо вони втратили здатність самотійно пересуватися чи могли завдати шкоди оточуючим або собі, - до передачі їх в спеціальні медичні заклади або для доставки до місця проживання, а при відсутності таких - до їх витвердження;
- осіб, яких запідозрено у занятті бродяжництвом, - на строк до 30 діб з санкції прокурора;
- осіб, які ухиляються від виконання постанови суду про направлення на примусове лікування від хронічного алкоголізму або наркоманії, - на строк до 3 діб;
- військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення, - до передачі їх військовим патрулям, представникам військової комендатури, військових частин або військових комісаріатів;

- осіб, які мають ознаки вираженого психічного розладу і створюють у зв'язку з цим реальну небезпеку для себе і оточуючих, - до передачі їх у лікувальні заклади, але не більш як на 24 години.

Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Стаття 260. Заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення.

У випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускається адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів.

Стаття 261. Адміністративне затримання.

Про адміністративне затримання складається протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складення; посада прізвище, ім'я та по батькові особи, що складала протокол, відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання, Протокол підписується посадовою особою, яка його складала

І затриманим. У разі відмовлення затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це.

Про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації, або уповноважений орган.

Стаття 262. Органи (посадові особи) правомочні здійснювати адміністративне затримання.

Адміністративне затримання проводиться: органами внутрішніх справ; органами прикордонної служби; старшою у місці розташування охоронюваного об'єкта посадовою особою воєнізованої охорони; органами СБУ, посадовими особами Військової служби правопорядку у Збройних силах України.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ФІЗИЧНОГО ВПЛИВУ, СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Стаття 12. Умови і межі застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї

Міліція має право застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю у випадках і в порядку, передбачених цим Законом.

Застосуванню сили, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно передувати попередження про намір їх використання, якщо дозволяють обставини. Без попередження фізична сила, спеціальні засоби і зброя можуть

застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю громадян чи працівників міліції.

Забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх, крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю і здоров'ю людей, працівників міліції, або збройного нападу чи збройного опору.

У разі неможливості уникнути застосування сили вона не повинна перевищувати міри, необхідної для виконання покладених на міліцію обов'язків і має зводитись до мінімуму можливості завдання шкоди здоров'ю правопорушників та інших громадян. При завданні шкоди міліція забезпечує подання необхідної допомоги потерпілим в найкоротший строк.

Про застосування фізичної сили, спеціальних засобів примусу працівник міліції рапортом доводить до відома безпосереднього начальника.

Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування фізичного впливу і спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї працівник міліції зобов'язаний негайно і письмово повідомити своєму начальникові для сповіщення прокуророві.

Перевищення повноважень по застосуванню сили, в тому числі спеціальних засобів і зброї, тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 13. Застосування заходів фізичного впливу

Працівники міліції мають право застосовувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам міліції, якщо інші способи не забезпечили виконання покладених на неї обов'язків.

Стаття 14. Застосування спеціальних засобів

Працівники міліції мають право застосовувати наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини, світлозвукові пристрої відволікаючої дії, пристрої для відкриття приміщень і примусової зупинки транспорту, водомети, бронемашини та інші спеціальні і транспортні засоби, а також використовувати службових собак у таких випадках:

- 1) для захисту громадян і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу їх життю або здоров'ю;
- 2) для припинення масових безпорядків і групових порушень громадського порядку;
- 3) для відбиття нападу на будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби, незалежно від їх належності, або їх звільнення у разі захоплення;
- 4) для затримання і доставки в міліцію або інше службове приміщення осіб, які вчинили правопорушення, а також для конвоювання і тримання осіб, затриманих і підданих арешту, взятих під варту, якщо зазначені вище особи чинять опір працівникам міліції або якщо є підстави вважати, що вони можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим або собі;

5) для припинення масового захоплення землі та інших дій, що можуть призвести до зіткнення груп населення, а також діянь, які паралізують роботу транспорту, життєдіяльності населених пунктів, посягають на громадський спокій, життя і здоров'я людей;

6) для припинення опору працівникові міліції та іншим особам, які виконують службові або громадські обов'язки по охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю;

7) для звільнення заложників.

Вид спеціального засобу, час початку та інтенсивність його застосування визначаються з урахуванням обстановки, що склалася, характеру правопорушення і особи правопорушника.

Повний перелік спеціальних засобів, а також правила їх застосування встановлюються Кабінетом Міністрів України за висновком Міністерства охорони здоров'я України і Генеральної прокуратури України і публікуються в засобах масової інформації.

Стаття 15. Застосування вогнепальної зброї

Працівники міліції як крайній захід мають право застосовувати вогнепальну зброю у таких випадках:

1) для захисту громадян від нападу, що загрожує їх життю і здоров'ю, а також звільнення заложників;

2) для відбиття нападу на працівника міліції або членів його сім'ї, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

3) для відбиття нападу на охоронювані об'єкти, конвої, жилі приміщення громадян, приміщення державних і громадських підприємств, установ і організацій, а також звільнення їх у разі захоплення;

4) для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину і яка намагається втекти;

5) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожує життю і здоров'ю працівника міліції;

6) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю громадян або працівника міліції.

Забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю при значному скупченні людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Працівники міліції мають право використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допомоги, для знешкодження тварини, яка загрожує життю і здоров'ю громадян або працівника міліції.

Поради. Якщо вас затримав міліціонер

ПАМ'ЯТАЙТЕ:

- *працівники міліції мають право затримати підозрілого неповнолітнього тільки на три години для з'ясування його особи. Відлік часу починається з моменту складання протоколу про затримання;*

- при складанні протоколу краще бути ввічливим і чемним, давати загальну інформацію про себе (прізвище, ім'я, вік та адресу), інакше вас можуть помістити на 30 діб до дитячого приймальника-розподільника для встановлення особи;
- про затримання мають бути негайно повідомлені ваші батьки або особи, які їх замінюють;
- важливо, щоб протокол затримання був оформлений правильно, тому прочитайте його уважно і зверніть увагу на зазначені в ньому дату і час затримання, бажано запам'ятати зміст протоколу, а також прізвища та посади працівників міліції, дії яких, можливо, доведеться оскаржити;
- вам зобов'язані надати медичну допомогу при пораненні, хронічній хворобі (наприклад, діабеті), дозволити скористатися туалетом, ви маєте право зателефонувати батькам; вас не мають права тримати у камері попереднього затримання разом з дорослими;
- щире розкаяння може полегшити вашу долю: краще, щоб вас мали за налякану дитину, ніж за досвідченого і самовпевненого злодія; триваліше затримання (арешт) можливе тільки з санкції прокурора у випадках, передбачених кримінальним законодавством;
 - міліція не має права допитувати вас інакше, ніж у присутності ваших законних представників - батьків, адвоката, педагога, лікаря; адвокат має бути допущений до участі у вашій справі не пізніше 24 годин після затримання.

Ситуація 2

- **До училища завітала оперативно - слідча група, яка повідомила про те, що в класі знаходиться украдений мобільний телефон.**

Вирішення правової ситуації на основі побаченого та дослідження документів чинного законодавства.

(Учням пропонується витяг із юридичної енциклопедії.)

Проблемне запитання. Розповісти про порядок проведення обшуку.

Обшук — слідча дія, що полягає у примусовому обстеженні приміщення та ін. місць або окремих осіб з метою відшукати й вилучити знаряддя злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом а також інші предмети і документи, що мають значення для встановлення істини в справі чи забезпечення цивільного позову. Обшук проводиться також у випадку, коли є достатні дані про те, що в певному приміщенні або місці знаходяться розшукувані особи. Така слідча дія може бути проведена за вмотивованим запитом органу дізнання чи слідчого і тільки з санкції прокурора або його заступника, за винятком обшуку житла чи іншого об'єкта власності особи. У невідкладних випадках обшук може бути здійснено без санкції прокурора, але з наступним повідомленням прокурора в добовий строк про проведений обшук та його результати (ст. 177 КПК України). Наприклад, при затриманні з речовими доказами, при отриманні даних про те, що зацікавлені особи вживають заходів до знищення або переховування предметів чи документів, тощо. Відповідно до ст. 30

Конституції України проникнення до житла чи до інших володінь особи, проведення у них обшуку допускаються не інакше як за вмотивованим рішенням суду, за винятком невідкладних випадків. При необхідності проведення обшуку слідчий за погодженням з прокурором звертається з поданням до судді за місцем провадження слідства. Суддя негайно розглядає подання і матеріали справи, а в разі необхідності вислуховує слідчого, прокурора і за наявності підстав виносить постанову про проведення обшуку чи постанову про відмову в проведенні обшуку. Постанова судді про проведення обшуку оскарженню не підлягає. На постанову судді про відмову в проведенні обшуку протягом 3 діб з дня її винесення прокурором може бути подана апеляція до апеляційного суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, обшук житла чи інших володінь особи може бути проведено без постанови судді. При цьому в протоколі зазначаються причини, що обумовили проведення обшуку без постанови судді. Протягом доби з моменту проведення цієї дії слідчий направляє копію протоколу прокуророві.

Як правило, обшук проводиться вдень у присутності двох понятих і особи, яка займає дане приміщення, а в разі її відсутності — представника житлово-експлуатаційної організації або місцевої ради. В приміщеннях підприємств, установ, організацій обшук проводиться у присутності їх представників. Під час обшуку по можливості має бути забезпечена присутність обшукуваного або повнолітнього члена його родини, а при необхідності — потерпілого. Ст. 183 КПК встановлює процесуальний порядок проведення обшуку. Так, перед обшуком слідчий пред'являє постанову особам, які займають приміщення, або представникові підприємства, установи чи організації, де проводиться обшук і пропонує їм видати зазначені в постанові предмети чи документи, а також вказати місце, де переховується злочинець. У разі відмови виконати його вимоги слідчий проводить обшук в примусовому порядку. Якщо особи, що займають приміщення, відсутні, постановою про проведення обшуку пред'являється представникові житлово-експлуатаційної організації або місцевої ради і обшук проводиться в їх присутності. Проводячи обшук слідчий має право відкривати замкнені приміщення і сховища, якщо власник відмовляється їх відкрити. При цьому слідчий повинен уникати невикликаних необхідністю пошкоджень дверей, замків та інших предметів.

Слідчий має право заборонити особам, що перебувають у приміщенні під час обшуку, а також особам, які під час обшуку увійшли в це приміщення, виходити з приміщення і спілкуватися один з одним або з іншими особами до закінчення обшуку.

В необхідних випадках слідчий має право залучати до участі в проведенні обшуку працівників органів внутрішніх справ та спеціалістів. Закон зобов'язує особу, яка проводить обшук, вживати заходів, щоб не були розголошені виявлені під час обшуку обставини особистого життя обшукуваного та інших осіб, які проживають або тимчасово перебувають у приміщенні, де проводився обшук (ст. 185). У приміщеннях, що їх займають дипломатичні представництва, а також у приміщеннях, де живуть члени дипломатичного представництв та їх

сім'ї, які користуються правом дипломатичної недоторканності, обшук можна проводити тільки за згодою дипломатичного представника в присутності прокурора та представника МЗС України (ст. 182). Про проведення обшуку складається протокол, копія якого вручається особі, в якій проведено обшук.

Відповідно до ст. 184 з метою вилучення предметів і документів, які можуть мати доказове значення і які знаходяться при певній особі, слідчий може провести обшук особи або вилучення у неї цих предметів чи документів у порядку, передбаченому ст. 177, 178. Обшук особи може бути проведений без постанови у таких випадках:

- 1) при фізичному захопленні підозрюваного уповноваженими на те особами, якщо є достатні підстави вважати, що затриманий має при собі зброю або інші предмети, які становлять загрозу для оточуючих, чи намагається звільнитися від доказів, які викривають його чи інших осіб у вчиненні злочину;
- 2) при затриманні підозрюваного;
- 3) при взятті підозрюваного, обвинуваченого під варту;
- 4) за наявності достатніх підстав вважати, що особа, яка знаходиться у приміщенні, де проводиться обшук, приховує при собі предмети або документи, які мають значення для встановлення істини в справі. Особи, які беруть участь у виконанні цієї слідчої дії, повинні бути однієї статі з особою, яку обшуковують.

Ситуація 3

- *Дівчину (15років) викликали до слідчого для допиту. Після проведення допиту її було затримано і взято під варту.*

Поради:

ЯКЩО ВАС ВИКЛИКАЛИ НА ДОПИТ:

- *з'ясуйте, в якості кого вас викликали (свідка, потерпілого, підозрюваного чи обвинуваченого);*
- *якщо вас допитують як підозрюваного чи обвинуваченого - вимагайте присутності адвоката;*
- *уважно слухайте запитання слідчого, яке запитання незрозуміле, ви можете з'ясувати його;*
- *відповідайте, зважаючи на свої права, особливо, якщо ви підозрюваний чи обвинувачений;*
- *пам'ятайте про своє право давати свідчення проти себе або відносно своїх близьких родичів (батьків, братів, сестер);*
- *після закінчення допиту уважно перечитайте протокол (запис вашої розповіді та відповідей на запитання), якщо щось записано невірно, ви маєте право зробити необхідні виправлення, підпишіть протокол на кожній сторінці, а також біля кожного виправлення (якщо вони вами зроблені).*